

شناخت گیاه صبر ، صبر زرد و مواد موثره آنها

- مقدمه
- تاریخچه
- ویژگی های گیاهشناسی
- ساختار برگ
- طریقه تکثیر گیاه صبر
- ترکیبهای شیمیایی گیاه صبر
- کاربردهای دارویی
- کاربرد صبر در دامپزشکی
- مکانیسم مداوا

مقدمه

گیاه صبر یا شاخ بزی با نام علمی **Aloe** که از خانواده **Liliaceae** است. یکی از گونه های بسیار مهم می باشد که در نواحی خشک می روید. صبر بومی آفریقا ، اقیانوس هند و سواحل جنوبی کشورمان است که دارای گونه های متنوعی (در حدود ۴۰۰ گونه می باشد).
در بازار تجارت به غیر از ژل گیاه از عصاره آن نیز به علت مصارف مهمی که در صنعت و به خصوص تهیه دارو های گیاهی دارد خواستار زیادی پیدا کرده است.

تاریخچه

قرن های متمادی Aloe و تمام گونه های دارویی آن در فرهنگ های مختلف کاربرد دارویی داشتند و از زمان های بسیار قدیم برای درمان بسیاری از امراض به کار می رفته است.

این مصارف به جهت اثر جادویی آن در بهبود سوختگی ، تسکین آلام ناشی از ناراحتی های پوستی و بر طرف ساختن درد و رنج بوده است.

در نوشته های کهن مصری آمده است که در ۱۵۰۰ سال قبل از میلاد از صبر جهت دفع عفونتها ، ناراحتی های پوستی و به عنوان مسهل استفاده می کردند.

ویژگی های گیاهشناسی

Aloe به شکلهای مختلف بوته ای ، درخچه ای و به صورت وحشی و اهلی یافت می شود.

تعدادی از گونه های زینتی آن به صورت وسیعی در اروپا و امریکا برای استفاده از برگ و تزئین باغها ، پارکها و منازل کاشته می شوند. اکثر گونه های مصرف دارویی دارند. برگهای ضخیم و گوشتی ، بدون دمبرگ ، متراکم و سرنیزه ای شکل مشخص می شوند که گروهی از آنها به رنگ سبز یا مایل به قرمز هستند. لبه های برگ این گونه دارای خارهای نوک تیز فراوانی است. گلها بر روی محوری به صورت گل آذین سنبله ای ظاهر می شوند.

Aloe vera

گیاه صبر زرد حالت بوته ای دارد. ساقه های آن کوتاه ، ضخیم ، کم و بیش منشعب و شاخه دار است. برگهای آن بدون دم برگ ، متراکم و به هم آمده است. شکل آن سرنیزه ای راست و به حالت مقعر است. لبه برگها دندانه ای خاردار است. گل آذین خوشه ای طویل دارای گلهای متراکم است. گلها به رنگ زرد. از مناطق پراکنش این گیاه می توان جنوب مدیترانه ، اروپا ، شمال افریقا و جزایر قناری را نام برد.

ساختار برگ Aloe sp.

❖ بافت محافظ

❖ بافت پارانشیم

❖ بافت هادی

❖ بافت ترشحي

طریقه تکثیر گیاه صبر

طریقه تکثیر گیاه صبر بسیار آسان است. با این که گونه های هر کدام بومی مناطق مختلفی هستند. لیکن می توانند در محیطهای مشابه زندگی کنند. معمولاً تکثیر گیاه از طریق بذر، قلمه، پیوند و کشت مجدد پا جوشهای گیاه صورت می گیرد.

پیوند: بهترین موقع پیوند زدن در حین فصل رشد است در این موقع گیاه قوی بوده و دارای شیره گیاهی کافی جهت پیوند و اتصال است.

قلمه: قلمه ها را معمولاً از سر ساقه یا قسمتی از ساقه که دارای جوانه برگی است انتخاب می کنند.

پا جوشها: کاشت پا جوشها یا جوانه های کوچک موجود در کنار شاخه اصلی یکی دیگر از روشهای تکثیر است.

بذر: برای به دست آوردن نهالهای زیاد می توان بذر این گیاهان را در جعبه و یا خزانه کشت کرد. لکن اگر تعداد کمی نهال مورد نظر باشد بایستی از گلدانها کم عمق استفاده کرد.

مراقبتهای ویژه از گیاه صبر زرد

سن گیاه:

گیاه مسن نسبت به گیاه جوان مقاومت بیشتری دارد ، ولی از جهت میزان مواد موثره حتی یک گیاه کوچک نیز می تواند بازدهی شفاف بخشی داشته باشد.

نور و حرارت:

این گیاه در مقابل نور مستقیم و تابش زیاد آفتاب حساس است ، از خود واکنش می دهند و به رنگ قهوه ای در خواهد آمد.

آبیاری :

این گیاه یک گیاه آبدار است و در مقابل زیادی آب نسبت به کم آبی بیشتر صدمه می بینند.

قطع برگ:

می توان یک یا چند برگ از گیاه را قطع کرد که به یقین هیچ اشکالی در مکانیسم رشد گیاه به وجود نخواهد آمد.

پژمرده شدن برگها می تواند به دلایل مختلفی از جمله کمبود نور ، تغییر در PH خاک و یا تغییر فاحش در رطوبت به وجود آید:

❖ نازک شدن و پیچیدن برگها

❖ قهوای شدن برگها

❖ کاهش رشد

نکاتی راجع به گیاه صبر و صبر زرد

وجه تسمیه گیاه صبر:

به علت استقامتی که این گیاه در برابر گرما و بی آبی دارد بهترین نام برایش صبر است.

گیاه صبر زرد در بین مردم عامی به اسامی گوناگونی شهرت دارد از جمله گیاه دارویی ، گیاه سوختگی ، گیاه
کمکهای اولیه ، گیاه معجزه گر. با این اوصاف نام علمی آن

Aloe barbadensis است. از آن جایی که این گیاه در زمانهای قدیم بیشترین کاربرد دارویی را داشته
است بدین سبب آن را حقیقی (vera) می خوانند.

ترکیبهای شیمیایی گیاه صبر

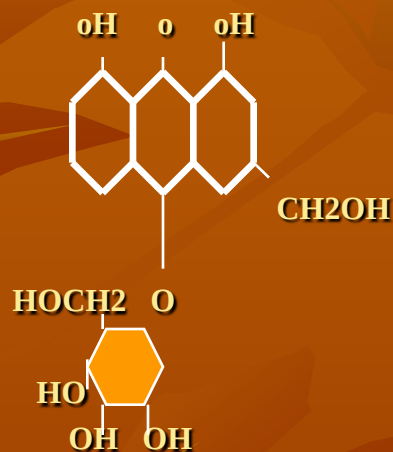
از عمده ترین مواد موثره گیاه صبر در دسته آنتراکینون گلیکوزیدها هستند که اکثر آنها دارای اتصال کر بنی بوده و به صورت آزاد و یا ترکیب با آنترانول موجودند از جمله این ترکیبها باربالوین ، آلوئه-امودین ، آلوینوسایدها ، اسید کریزوفانیک و آلوئین. علاوه بر داروهای فوق که خاصیت فیزیولوژیکی فعال دارند مواد غیر فعال دیگری مثل رزین و روغن فرار و ترکیبهای ناشناخته دیگر به مقدار فراوانی در بعضی از گونه های صبر که تاکنون مورد بررسی قرار گرفته اند وجود دارد.

گلیکوزیدها:

مواد احیا کننده که در اثر هیدرولیز با آنزیمها و مواد شیمیایی یک یا چند قندی احیا کننده به نام گلیکون و یک قسمت غیر احیا کننده به نام آگلیکون ایجاد می شود. گلیکوزیدها شامل بخش قندی و غیرقندی می باشند. حلالیت گلیکوزیدهای قندی در آب بیشتر از گلیکوزیدهای غیر قندی است به علت خاصیت آب دوستی آنها می باشد.

باربالوئین:

این ترکیب آلوئه-آمودین در گونه های صبر به صورت باربالوئین یافت می شود. بر خلاف گلیکوزیدها ، این ها در برابر هیدرولیز با اسید ، مقاومت می کنند ، ولی می توان آنها را با کلرور فریک شکست و آلوئه-آمودین ایجاد کرد.

کاربردهای دارویی

ژل و عصاره گیاه به علت ترکیبهای آنتراکینونی ، یک مسهلی قوی به حساب می آید. در درمان سردردهای کهنه و احتقان ریوی نیز مصرف می شود.

موارد کاربرد گیاه صبر زرد:

- ۱- طاسی ناحیه سر ۲- بیماریهای غیر التهابی بافتهای اطراف دهان که با جابه جایی دندان همراه است ۳-
- بیماریهای غیر کلیوی ۴- نوعی آگزما به نام آپلمار اشاره کرد ۵- جوش و غرور جوانی ۶- کم خونی ۷- سوختگی
- ۸- سوزش قلب ۹- زخم پا ۱۰- زخم معده ۱۱- سم گیاهان ۱۲- پوسته شدن پوست ۱۳- سوختگی در اثر آفتاب ۱۴- سل

کاربرد صبر در دامپزشکی

گیاه صبر زرد می تواند از طرق گوناگون در مداوای بسیاری از بیماریهای حیواناتی که ما به جهتی در خانه نگهداری می کنیم مفید باشد.

مشخص شده که با افزودن این گیاه به جیره غذایی حیوان اثرات مثبتی در مداوای بیماری ها از قبیل لنگیدن ناشی از سوء تغذیه ملاحظه شده است. بیماریهای دیگری از قبیل لکه روی پوست حیوان ، دگرگونی بالای بینی حیوان ناشی از سوختگی نیز موثر است.

باتجویز صبر به جای داروهای ترکیبی مسهلی تحریکات در معده و عمل ترشحات آن مانع از تخمیر شده و محتویات معده را از سفتی آن در آورده و به طرف روده ها می راند.

مکانیسم مداوا

خاصیت نرم کنندگی در محصولات مرطوب کننده و شفا دهندگی آن در التیام بخش ها به سبب داشتن ترکیب چند قندی آن است. متمایز ترین وجه آن **Glucomannan** به صورت چند قندی است و در غالب لاکتوز و اسید اورانیک به صورت پنج قندی مشخص می شود. به نظر می رسد که تنها مشخصه چند قندی نیست که خاصیت سودمند ژل حاوی صبر زرد را در بر دارد ، بلکه اثرات **Synergic** در این ترکیب همراه مواد دخیل است .

يا شجر

